

Píseň: S207 + modlitba

Čtení: Přídavky k Est 3

Milé sestry, milí bratři,

na posledním setkání se rozhoupal hlavní děj knihy Ester: Haman se kvůli Mordokajově neklanění rozhodl vyhubit všechny židovský lid v perské říši. Ten národ, který je „roztroušený a oddělený mezi národy po všech krajinách Achašvéróšova království. Jejich zákony jsou odchylné od zákonů všech národů a zákony královskými se neřídí.“

Achašvéróš dal Hamanovi za pravdu, stejně tak jako deseti tisícům talentům stříbra, které Haman odvážil do královské pokladnice. Achašvéroš sňal svůj pečetící prsten a daroval ho Hamanovi. Tak se Haman stal de facto mocnějším než je král – mohl totiž svévolně vydávat „zákony perské a médské“.

Výnos proti židům, dle kanonického podání, sděluje, že mají být „vyhlazeni, povražděni a zahubeni všichni židé od mládence po starce, děti i ženy, v jednom dni, třináctého dne dvanáctého měsíce... a kořist po nich vzata jako lup.“

O kolik jiná dikce, než jakou představují Přídavky: Achašvéróš prý jedná co nejmírněji a s laskavostí (v. 2)! Vede skvělou vládu (v. 4), jen židé přinášejí otřesy a neklid do záležitostí perského království (v. 7). Krom pochlebovuní Achašvéróšovo (jež je pravděpodobně ironické), je opět zřetelné, že pozdější Židé se pokoušeli „obrousit“ nebo „ohladit“ původní hebrejské znění: Tento národ se musí vyhubit. A já jsem už několikrát hovořil o tom, že i Český Ekumenický Překlad (ČEP) jde stejným směrem... Ohladit, co je příliš silně, drsně a natvrdo řečené...

Mírná odbočka: Zvažme, nakolik je tento předstíraný humanismus přínosem: Ohlad'me i biblické spisy, takhle tvrdě a rázně už se přece v naší moderní společnosti vyjadřovat nemůžeme! Lidé by to přece nepochopili! Osobně to považuji za chybu. Podobně i např.. kraličtí překladatelé si v 16. st. lámali

hlavu, jak obejít slovo „kleštěnci. takovým hlavu nelámali. Otázka přitom má být: jak pravdivě přeložit a vystihnout biblické svědectví. To prostě někdy tvrdé je – vždyť je to Boží slovo člověku člověka. A člověk je tvor pokřivený, dobrovolně se hrbící před modlami vytvořenými vlastníma rukama a s tvrdou šjí, kterou právě před Hospodinem ohnout obvykle nechce. Myslím, že obrušovat biblická vyjádření vede jen k posilování iluzí o jednotném Israeli, že žádný hřích není, že na světě všechno vlastně docela funguje atd. Přitom opak je pravdou...

Zpět k Přířlavkům: Krom zmírněné rétoriky ohledně usmrcení židů je asi zřetelná nenávistná rétorika vůči Židům jako rase, náboženské skupině a i společnosti. Ne náhodou připomíná rétorika výnosu rétoriku nacistického Německa, ale také všech, kdo povzbuzovali k pogromům proti Židům: „Je to jakýsi nepřátelský lid“. „Svými zákony je v rozporu s *každým* národem.“ „Neustále obchází královská nařízení.“ „Tak se naše bezvadná vláda nemůže upevnit.“ „Tento *jediný* národ vůči *každému* člověku zaujímá *stále* nepřátelský postoj, vede cizí způsob života podle svých zákonů... takže nemůžeme dojít klidu.“ „Jsou to dávní i nynější nepřátelé.“

Pokud jinde v této kapitole autoři Přířlavků ohlazovali slova kanonického znění, tato rétorika přesně vystihuje postoj Hamana, syna Hamedatova, Agagovce. A také všech Hamanů, kolik jich přišlo před ním a po něm. Iracionalita a hraní na lidskou pověřivost z těch vyjádření přímo čiší: Oni *jediní*, jsou v rozporu s *každým* národem, jsou proti *každému* člověku, vedou život podle *svých* zákonů... a tak *my* nemůžeme dojít klidu.“

Takto hovoří člověk stržený emocemi, vždyť to známe i my, když se hádáme. Jak snadno používáme slova jako „pokaždé, vždy, nikdy, ty jedinej, ty jediná...“. A jak nepravdivá a nevýstižná přitom jsou... A jak zraňující a směřující hádku jen k hlubšímu a hlubšímu neporozumění.

Nedávno jsem kázal o tom, jak obtížná je komunikace, když máme zavřené uši. Při promýšlení přířlavků k Est 3 přidávám: Jak obtížná je komunikace, když jeden či všichni hovoří iracionálně,

jen chrlí dojmy a emoce – a tak se hrozně mívá s pravdivým popisem skutečnosti. Slova jako „nikdy“, „vždycky“, „pokaždé“, „oni jediní“, „jen ty tomu bráníš“ by neměla být používána, až na naprosto sporadické výjimky.

Přidávky k Est moudře ukazují, jak snadno tato slova probudí nenávisť třeba i rasovou a xenofobní, pocit zranění a že jsem já na škodě – a tak musím odstranit původce takovýchto slov. To podtrhuje, proč patří mezi knihy deuterokanonické – k lidské moudrosti přispívají. Avšak zároveň mnohé, dle mého uvážení, ohlazují a uvádějí na nepravou míru.

Čtení: Ester 4

Est 4

Nejprve si všimněme nadpisku této kapitoly: Na Mordokajovu výzvu se Ester rozhodne přimluvit se u krále za svůj lid. Srovnajme slova ČEPu se slovy BKR (Bible Kralická): Kapitola 4. Zámutek Mardocheův – 3. i všeho národu Židovského. 7. Ponuknutí Estery k hledání u krále milosti.

Který nadpisek, podle vás, lépe vystihuje dění celé kapitoly? Opět si všimněme tendence obrušovat, zjednodušovat a vykládat, jež se v ČEPu objevuje. Buďme proto opatrní, když čteme tento překlad, pro něhož byla jakási „ekumenicita“ důležitější než co možná nejvěrnější překlad zápisu lidských zkušeností s Bohem. Nechci tím říct, že by byl špatný, ale ve snaze čtenářům pomoci a ulehčit porozumění jim předkládá své (před-)porozumění. A už vůbec nechci říct, že kralický překlad je dokonalý – jen v Est 4, 4 si všimněme, že místo „kleštěnců“ volá Ester „komorníky“.

Každý překlad je zároveň výkladem, pokud nejde o překlad pracovní, jenž může být neohrabaný a obtížně srozumitelný. Proto je potřeba vždy znovu opakovat: Písmo svaté SZ a NZ není soubor tezí (není to diplomová či vědecká práce!), tím méně pak v překladu. Bible je knihovna (biblos=svitek, „knih“) sepsaných lidských zkušeností s Hospodinem, živým Bohem. Je tedy knihou inspirativní, jež má inspirovat (in-spiro = v-dechnout) a nabízet,

ne utloukat tezemi. Výjimku pak tvoří některé Pavlovy epištoly, jež jsou vlastně již kázáními, a tak teze obsahují – a také je obhajují.

Roztržení šatů, oblečení žíněných a popel na hlavě jsou symbolická jednání vyjadřující žal, smutek, pokoru (např. 2Kr 6, 30; Iz 20, 2; Am 8, 10; Gn 37, 34 atd.). Popel pak symbolizuje snahu „učinit se jako mrtvým“, „vypadat jako mrtvý“, aby mě zlé síly, jež způsobily můj zármutek, opustily. Mrtvému už škodit nemohou, tak půjdou zase dál. Snad rozumíme alespoň vizuálně: Když se člověk posypává popelem, ten se zachycuje na kůži a mění její barvu na šedou. Podobně bledne až šedne kůže člověka umírajícího či již mrtvého.

Druhý verš nám předestírá chování asi také spíše cizí: Se smutkem jít doprostřed velkoměsta, a tam hořekovat. A jít takto až před sídlo vladaře, kam až ve smutečném oblečení lze. Pokud je mi známo, západní kultura vychovává spíše ke schovávání vlastního žalu, ke stoické tváři navenek, a k pláči a nářku až v soukromí. Možná tento postoj není až tak dobrý nápad – dnes jsou lidé snadno podráždění už tím, když v tramvaji nebo autobuse křičí malé dítě v kočárku. Nebo když hlučí malé dítě při bohoslužbách v kostele.

Já každému rodičovi říkám, že v takovém případě není nutno odcházet – leda by dítě bylo skutečně hysterické, a řvalo nezřízeně třeba deset minut. Jinak přece lidský, a tedy i dětský, nářek do společnosti a společenství patří. Uzavírat a vytěšňovat projevy žalu a bolesti jen vedou k iluzi a bludu, že život je fajn, všechno jde dobře, vyhráli jsme nad utrpeními a zlem. Nejsou pak těžší rozhovory pro faráře, než s lidmi, kteří této iluzi uvěřili, a pak se jich utrpení osobně dotklo, poprvé v životě, protože neviděli plakat maminku, tatínka. Neviděli je naříkat nad ukradeným autem, zemřelým příbuzným, když něco zkazili...

Slovo pro nás: Bolest, nářek a žal se netýkají jen osoby stížené tragédií. Týkají se nás všech, tragická situace se týká nás všech bližních. Pláč a slzy patří do společenství. Děti mají vidět rodiče prožívat žal, bratři a sestry se sboru mají sdílet také slzy („Plačte s plačícími“ – Ř 12, 15). Pro současnost tedy musím

formulovat: Mějme odvahu naříkat veřejně, neukrývat svůj žal s tím, že ostatní přece nezajímá. Zajímat je to má! Druzí lidé mají být nuceni zaujímat nějaký postoj vůči utrpení a žalu lidí kolem sebe! A tím spíš, když je zaujímání takového postoje otravuje...

Jinak nastává situace podobná jako v Šúšanu: S nářkem, ve smutečném oblečení, s žalem, bolestí a tragédií nesmím za královskou bránu. Tam patří jen veselí, štěstí, spokojenost. Smutek a neštěstí nám sem nenos! A to je strašná iluze, jež děsivě pokrývá lidské vnímání vnějšího světa, a brání základní vlastnosti živých tvorů: Solidaritě a vzájemné pomoci. Důsledkem takového zvyku, tradice či zákona je pak nesolidární a pokřivená společnost, jež se tváří, že všechno je v pořádku. Společnost, jež je naučená, že o tragédiích se hovoří jen v televizních zprávách, jinak si je máme řešit sami, ukryti v horním pokojíku.

Křesťanství i židovství má však postoj zcela opačný. Tím více pak faráři!

Ester

Možná je překvapivé, že podobně jako Mordokaj naříkají všichni Židé, ale Ester o ničem neví. Až její dívky a kleštěnci ji musejí informovat o naříkajícím Mordokajovi v zíněném rouchu. A všimněme si: Je to Mordokajovo osobní chování, z čeho Ester sevřela nesmírná úzkost (v. 4). Mordokaj ji zřejmě dobře vychoval, když je s ním tak solidární a tak ji rozruší jeho utrpení – a navíc ji pohne k pomoci!

Druhým nenápadným detailem je skutečnost, že Ester nemůže za Mordokajem osobně. Nemůže ani jít a zeptat se, co se děje. Ester je sice královnou perské říše, avšak podléhá jejím zákonům (srv. v. 11), a nemá ani svobodu pohybu.

A třetí detail: Díky Mordokajově veřejnému smutku se Ester vůbec dověděla, že se něco děje. Z Mordokajových rukou je jí předán opis výnosu krále Achašvéróše, jejího manžela, jenž přikazuje vyhubit na konci roku všechny židy a jejich mrtvoly okrást (v. 7+8).

Kdyby se Mordokaj se svým žalem schovával, pomoc by nikdy nepřišla a Židé by, pravděpodobně, byli vyhlazeni. Opět slovo pro nás: Když ukrývám svou bolest a trápení, lidé mi nemohou porozumět, natožpak pomoci. Nezládne to ani ten nejempatičtější farář s perfektním psychologickým vzděláním. Avšak když dám najevo pravdu o své situaci, svůj žal a bolest, může mi pomoci ledaskdo – a často ne jen jeden člověk. Bolest jednoho je bolest nás všech, neboť i kdybychom prakticky nemohli nic podniknout, vnímané utrpení bližního nás vede ven ze zákrutů našeho vždy nějak pokřiveného vnímání světa, lidí, vlastní bytosti. A to se týká i farářů!

Rozhovor mezi Ester a Mordokajem, přenášený Hatákem, ukazuje, že Ester není dokonce ani svobodna přicházet ke králi na nádvoří, pokud není zavolána. Ester je tedy vlastně otrokem, jen ve zlaté kleci. Pokud uposlechne příkaz (! c-v-h) Mordokajův, pravděpodobně zahyne – vždyť král si ji, milovanou nade všechny ženy, už třicet dnů nezavolal!

I moderní příběhy, ať už vyprávěné, zfilmované či napsané, následují stejnou „dějovou“ linku jako spis Ester: Kulisy či kontext příběhu (Est 1) – představení hlavních postav (Est 2+3) – zápletka (Est 3) – zlomový bod, kdy je všechno naprosto špatně, situace je zoufalá, a rozhoduje se, zda „kladné postavy“ dokáží proměnit beznadějnou situaci. Tento moment nastupuje v Est 4 a napětí by se dalo krájet: Mordokaj, postava reprezentující zbožného žida, nemůže dělat takřka nic. Ester, přestože je královnou, jež získala přízeň všech, kdo ji spatřili, může sice jít ke králi, ale bude okamžitě usmrcena – vždyť král s ní už měsíc není v kontaktu, proč by ji nechal naživu? Více už nás vypravěč napnout nemohl.

Mordokajovo vyjednávání

Mordokaj, Esterin vychovatel a vlastně otec, zvolí velmi podivnou taktiku přesvědčování: Začne Ester vyhrožovat! „Nemysli si, že si v králově domě zachráníš život, milánku. Pokud teď nebudeš riskovat svůj život pro náš národ, budeme osvobozeni jinak, ale ty a tvůj dům zahynete.“

Vyhrožování je to však jen na první pohled (a možná jen pro naše, moderní a evropské, oči!). Mordokaj je stále typem zbožného žida – a tak je Boží pravda to nejdůležitější. A Mordokaj Esterě nesděljuje nic než pravdu! Hospodin svůj lid zachrání, i kdyby právě tato Estera pro to nehnula jediným prstem.

Opět slovo pro nás: Ani ta Ester nebyla nepostradatelná. Úkolem Božího věrného, ať už žida, křesťana či muslima, není v každé situaci se obětovat a v každé situaci se pomáhat a rozdávat pro druhé. „Osvobození přijde Židům odjinud“, kraličtí: „Oddechnutí a vysvobození Židům přijde odjinud.“ Plnit Boží vůli znamená také se radovat, znamená „milovat bližního svého jako sebe samého“ – tak není možné rozdat se pro druhé a na sebe kašlat.

Avšak i Mordokajův dovětek je důležitý: „Ale ty a tvůj dům zahynete, Ester.“ Jako Hospodinův věrný se nemám rozdat pro druhé lidi. Ale jsou situace, kdy buď povstanu, prokážu svou věrnost Bohu a lásku k lidem, nebo budu vymazán a zapomenut. Takových není mnoho: Esterina situace je situace sira Nicholase Wintona těsně před druhou světovou válkou. Wintonovo jméno a jeho dům nebyli a nejsou zapomenuti. Mnozí z těch, kdo židům a dalším nepomohli, zapomenuti byli.

Zakládajícím prvkem naší věrnosti Hospodinu a jeho vůli je Boží vysvobození nás. Židé byli vysvobození z egyptského otroctví. My jsme také osvobozováni z nejrůznějších otroctví. Je přirozeným a nevyhnutelným důsledkem, že toto osvobození, tuto „záchranu“ předáváme dál. A to právě ve vyhrocené a extrémní situaci historické, osobní, rodinné či společenské.

Základem takového jednání je tedy Boží milost, síla a jednání, ne naše vlastní. A stejně tak Ester: Nejde ke králi, protože by ji Mordokajův argument přesvědčil (koho z nás by přesvědčil?). A už vůbec neplánuje předstoupit před krále ze strachu ze smrti – ta jí hrozí předstoupením před krále mnohem pravděpodobněji.

Ester bylo, myslím, zvědoměno, že právě tohle je moment, kdy nemohu zůstat stranou, nemohu se na nic vymluvit. Buď ve

zkoušce obstojím (1 Pe 1, 6-7), nebo z ní uteču se vším, co k oběma možnostem patří.

Ester však, stejně jako každá Hospodinova věrná, nestojí sama. Žádá své spoluvěrné o podporu třídním postem.

Tak ani my nejsme nikdy sami, vždy jsou kolem nás bližní, které můžeme a máme žádat o pomoc, radu, podporu. Nestyd'íme se za takovou prosbu a užívejme ji, vždyť jsme jedno Tělo Kristovo.

Závěr

Ester na závěr praví: „Mám-li zahynout, zahynu“. Dnes spíše chápáno jako vyjádření „vždyť je nakonec jedno, co udělám, má smrt je nevyhnutelná, tak udělám, co může aspoň někomu pomoci.“ Avšak Ester, židovka vychovaná zbožným židem Mordokajem, sděluje něco jiného: „Rozhodl-li Hospodin o mé smrti, pak zemřu. Stejně je zřejmým Božím rozhodnutím, abych předstoupila před krále a přimluvila se za svůj lid, přestože to není podle zákona, je to ilegální. Proto před krále předstoupím.“

Esteře nejde o nevyhnutelnost osudu ani smrti. Jde o Boží rozhodnutí. Neboli, jak jsem kázal tuto neděli: Já a má bytost není zase tak důležitá – tím důležitým je Hospodin.

Esteřina poslední věta této kapitoly je tedy hlubokým vyznáním víry – snad nám bude inspirací.

Otázky, rozhovor

Píseň: EZ 544+ **MP**